

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך קדם יסודי

פסיפס ישראלי

שבוע העליות בגני הילדים

פתח דבר

גן הילדים הוא בבואה של החברה הישראלית וככזה הוא פסיפס חברתי-תרבותי עשיר ומגוון. מתוך ההבנה כי בגן נרכשת מערכת עמדות, אמונות ורגשות, דעות והתנהגויות שיאפיינו את הילדים בהמשך דרכם, ומתוך השאיפה ליצור חברה רב-תרבותית שבה לכל קבוצה מקום ראוי, אנו מחויבים ליצור את התנאים המיטביים לגן רב-תרבותי. גן כזה מדגיש את המאחד בינינו והמייחד אותנו, מאפשר היכרות עם מגוון מאפיינים תרבותיים כגון: מוזיקה, ריקוד, ארוחות חגים וטקסים וסיפורים עממיים, ושוזר אותן אלה באלה, גן רב תרבותי הוא גן המתייחס אל מגוון התרבויות כאל הזדמנות להעשרת עולם הילדים והילדות. מוגשת לכם החוברת "פסיפס ישראלי – שבוע העליות בגני הילדים", ובה אוסף רעיונות ליישום חווייתי של שבוע העליות בגני הילדים. ההתייחסות אל העליות בגן תהיה בהתאם למוצאם של משפחות הילדים, מכלל הארצות מזרח ומערב.

סימה חדד

מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי

כתבו:

מירב תורגמן, מדריכה ארצית באגף לחינוך קדם יסודי
אביבה נחום, רכזת עולים מחוז צפון
ליאת ברוק, רכזת עולים מחוז מרכז
סילביה כולצקר, רכזת עולים מחוז דרום
רבקה מסילתי, רכזת עולים מחוז ירושלים

קראו והעירו:

ד"ר אסתר ברוקס, מנהלת המחלקה להפעלה פדגוגית
אורה גולדהירש, מרכזת היחידה לטיפול בפרט ובאוכלוסיות ייחודיות

עם אני הייתי צולף חדש

בחצי השנה הראשונה לשהותנו בארץ טרנו בקיבוץ. הוריי החליטו לצבור לצור, ובחודש ספטמבר הצענו לפתח תקווה. הייתי אז בן 12 שנה. לזכור לי היטה היום הראשון שלי בבית הספר. הלכנו בראש, אחי ואני, ובהציענו נאמר לנו לצלות לכיתה בקומה השנייה בבניין. אני לזכר את ההתרשלות הרבה שלי, מהולף בחש. עאלתי את עצמי: איך יהיו הילדים? האם יקבלו אותי יפה? איך תהיה המורה? איך אסתדר עם השפה החדשה שלי-עברית? חיפשנו את הכיתה, עוד דלת ועוד דלת. הנה כתוב - כיתה ו 1. אחי דפקה בדלת ואחרי שניות המורה פתחה את הדלת.

אני לזכר את ההלם הראשון לראות את כל ילדי הכיתה - מדברים, מחייכים וחלק צוחקים. הסתבר שצחקו היות ואמי נאלצה לדחוף אותי קלות, כדי שאכנס לכיתה. המורה דיברה איתי יפה, ברכות ובחיבה ואמרה לי להתיישה בשולחן האחרון בטר האמצעי היכן שהיה כסא פנוי. הלכתי והתיישבתי. נרצתי מצט אחרי שהשיעור נמשק, ותשומת לב הילדים עברה לנשאים שוטפים בשיעור. הנה הצלצלתי להפסקה נשמע. כולט החלו לאכול ולי לא היה אוכל. כשכולט אכלו, צחקו ודיברו אני ישבתי בקט. והנה אחרי כמה דקות התלמיד שיבה לידי בשולחן הליס לי בולמתי לוואקה כדי עם אני אוכל. לו הייתה מחווה מאוד נעימה שנתנה לי הרגשה של להיות רצוי בכיתה החדשה. אני לזכר היטה את הצורה, הטעם ובציקר הריח של האואקה הזאת. המעשה הזה של התלמיד עזר לי מאוד להרגיש כתלמיד בכיתה.

דוד אנלברט
פסיכולוג חינוכי

תוכן עניינים

עמוד

פרק

6..... שבוע העלייה בגני הילדים

הלכה למעשה

10..... פסיפס ישראלי

11..... ביחד זה יותר

14..... אצלנו בחצר

17..... סיפורים פה

20..... הכל נשאר במשפחה

27..... ילדים זה שמחה

30..... גוונים מוזיקליים

34..... בובה חדשה באה לגן

35..... אוכלים ונהנים

**”לרבים, רבים הבאים אלינו,
או המובאים אל חופינו
מרחוק ואף מקרוב,
עדיין לא הפך החוף הזה בית.
תפקידנו החינוכי הוא לעשות להם
את הארץ הזאת
ואת העולם הרוחני שהצמיח אותה
לבית שהנפש אחוזה ודבקה בו”**

ברל כצנלסון 1940

”שבוע העליות בגני הילדים”

העלייה ארצה מרחבי העולם יצרה גיוון ייחודי ועשיר, הבא לידי ביטוי גם בגן הילדים. הגיוון התרבותי של משפחות הילדים והצוות החינוכי בגן, והשונות ביניהן מהווה הזדמנות לשיח ערכי, ולהעשרת העולם של הילדים והילדות.

מטרות:

- הכרת גן הילדים כבבואה של החברה: ”פסיפס” תרבותי-חברתי;
- טיפוח חינוך רב תרבותי בגן הילדים;
- ”קירוב לבבות” – בין ילדים לידי הארץ לילדי עולים;
- העצמת הילדים העולים;
- העשרת הידע של הילדים וצוות הגן אודות התרבויות השונות;

עקרונות:

- כל גן ילדים מכיל בתוכו פסיפס תרבותי מגוון ועשיר, כל גן הוא: ”גן מרובה תרבויות”;
- הפסיפס התרבותי מספר את סיפור הקמתה של מדינת ישראל ושל החברה הישראלית: ”כולנו יחד יוצרים פסיפס ישראלי”;
- חינוך להכרה של עושר התרבויות הוא הזדמנות ומשאב לשיח ערכי, פיתוח סובלנות וקבלה;
- הכרת המאחד והמייחד בתרבויות: שפה, לבוש, טעם, צלילים ועוד;
- שימור שפת המורשת כחלק משמעותי בזהות ובתרבות;

מה בגן?

- חשוב ליצור **סיפור מסגרת** להתייחסות לשבוע העלייה בגן הילדים;
- הפעילויות המוצעות הן **לבחירה** ולשיקול דעתם של הגננת וצוות הגן;
- עיסוק בתכנים המוצעים במהלך **כל השנה** יקדם את החינוך לסובלנות וקבלה;

מיומנה של אננת קולסט עליה

"בלכות היותי "עולה חדשה" לשעבר, אני מבינה
ומלדדה עם הקושי של הילדים ושל ההורים.
אני מוצאת את עצמי רגישה, אכפתית, ומעמדת
גישה אינדיבידואלית עם סביבה המאפשרת
שיפור שפת-אם ללד השפה הנרכשת.
אני מצודדת את רכישת השפה החדשה בצורה
הדרגתית, משמעותית וחוויתית לילדים
ולילדות."

נטלי סופי - כננת האן "ציון" (באר שבע)

הלכה למעשה

רעיונות להשראה ליישום חווייתי של שבוע
העלייה בגני הילדים

**”אין בעולם אדם חזק או עשיר שיוכל להסיע עם
מארץ אל ארץ.**

רק רעיון יחולל זאת.

אכן לרעיון המדינה כח כזה.

**במשך כל ליל-גלותם הארוך לא חדלו היהודים
מלחלום את חלום מלכותם.**

”לשנה הבאה בירושלים”

קראנו בכל הדורות.

**עתה הגיעה השעה להראות, כי בידינו להפוך את
החלום לרעיון בהיר כצהרים.”**

תיאודור הרצל, מדינת היהודים, עמ' 10-11.

פסיפס ישראלי

"פסיפס"

פסיפס הוא יצירת אמנות, שבה מורכבות פיסות אבן שונות וססגוניות ליצירת תבנית גרפית. לעתים הפסיפס הוא ללא דוגמה, ולעתים משולבים בו דגמים ודמויות.

בגן אפשר:

- ☞ להתבונן בפסיפסים שונים ולזהות את החלקים הקטנים המרכיבים את השלם.
- ☞ להרכיב פסיפס משותף של ילדי הגן מחומרים שונים: אבנים, גזרי נייר בצבעים שונים, חומרים מהטבע ועוד.
- ☞ ליצור פסיפס מתמונות הילדים או ציורי הילדים את עצמם.
- ☞ לעזור לילדים להבין את האלגוריה של הפסיפס לגן- יש ילדים שאוהבים דברים שונים (לצייר, לרקוד, ליצור, לבנות ועוד) וביחד כולנו יוצרים תמונה יפה ומושלמת של עולם הילדים בגן.

רצפת פסיפס צבעוני המכונה
"פסיפס הציפורים" מהתקופה
הביזאנטית אשר נחשפה
בקיסריה
MILNER MOSHE

גן "שחר" באשקלון
הגנת אהובה נודלמן

"ביחד זה יותר"

יחד

"זה עם זה, אחד עם השני (רב מילים)".

בגן אפשר:

אפשר לחשוף את הילדים למילה "יחד" במקורות:

א "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" (תהילים קל"ג).

א "טובים השנים מן האחד....." כי אם יפלו האחד יקים את

חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו" (קהלת ד', י).

א ניתן ללמד ניבים וביטויים של המילה "יחד":

א שנינו ביחד וכל אחד לחוד.

א ביחד ולחוד. מקור: העברת החדשה. פירוש: נטילת אחריות במשותף ובנפרד, כך שכל אחד

אחראי גם בפני עצמו

א כולם בשביל אחד ואחד בשביל כולם. מקור: העברית החדשה. פירוש: שותפות ואיחוד כוחות.

א כדאי לשוחח עם הילדים על המשמעות של "ביחד":

א מה זה "ביחד"?

א מה אפשר לעשות יחד? מה אפשר לעשות רק ביחד?

א הכי כיף ביחד/ הכי כיף לבד

א דברים שאני אוהב לעשות ביחד/לבד (בגן/בבית)

גן "תאנה" באשקלון
הגנת ריקי סעדון

בהשראת התכנית **"מילת היום בגן"**, ניתן לעסוק במהלך השבוע בפעילויות המדגישות את ה"יחד" וליזום שיתופי פעולה בין הילדים:

- ✓ **שוק "קח-תן"** - ניתן ליזום שוק "קח-תן" של ספרים, צעצועים.
- ✓ **"הסיפור שלי"** - אפשר להאזין לסיפורי משפחות הילדים: "סיפורים של יחד"...
- ✓ **יוצרים ביחד** - ניתן ליזום שיתופי פעולה בין הילדים, כגון: בניה משותפת, יצירה משותפת, הכנת מאכלים (כגון סלט) או לתכנן משחק חברתי לקבוצת ילדים.
- ✓ **משחקים ביחד** - ניתן לזמן משחקי חברה, כגון: תופסת, מחבואים...
- ✓ **שרים ביחד** - שרים במקהלה
- ✓ תערוכת תמונות ילדים יוצרים, משחקים ובונים יחדיו
- ✓ תערוכת "תמונת מחזור" של הגן מצולמות על ידי הילדים
- ✓ צילום של צוות הגן והילדים תחת הכותרת "ביחד זה יותר" או כל סיסמא אחרת שתשדר את המסר של כוח ה"ביחד"
- ✓ תערוכת ספרים שהמסר שלהם הוא "הכוח של הביחד"

גן "תאנה" באשקלון
הגננת ריקי סעדון

**”המציאות הישראלית טומנת בחובה אפשרות של
חיים בחברה עשירה במיוחד המורכבת מתרבויות
שונות שיכולות לעצב תהליכים של שיח, של העשרה
הדדית, של לימוד מהאחר ושל פתיחות כלפיו,
מתוך הבנה שלשום תרבות אין מונופול על האמת”**

ד”ר בינה גלדי

”אצלנו בחצר”

היחס לשפת המורשת הוא אחד הביטויים הבולטים של הגישה לקליטת עלייה. בגן הילדים ננהג בגישה ”רב-תרבותית ושוזרת”. גישה זו מתייחסת לשימור המורשת התרבותית ולהשפעות ההדדיות בין התרבויות השונות (”שזירה”), כנכס וכרווח הן עבור הנקלט והן עבור הקולט. הגישה מוצגת בהרחבה בחוברת: [שפה משותפת בגן: חינוך ילדים מרקע תרבותי ולשוני מגוון](#). ניתן למצוא את החוברת במלואה באתר האגף לחינוך קדם יסודי.

בגן אפשר:

בהשראת השיר ['אורחים לקיץ'](#) מאת נעמי שמר, אפשר:

- ☞ להאזין לשיר לגלות את השפות השונות המופיעות בו, וללמוד כיצד אומרים 'שלום' בשפות אלה.
- ☞ להזמין ילדים שעברית אינה שפת אימם ללמד את ילדי הגן מילים בשפת המורשת שלהם.
- ☞ ליצור מילון מילים בשפות שונות. כדאי להכניס למילון מילים מעולמם הקרוב של הילדים כגון: "בוקר טוב", "שלום", שמות משחקים וצעצועים ועוד. אפשר לכתוב את המילים ולהוסיף איור מתאים.
- ☞ אפשר להציג בספריית הגן ספרים בשפות שונות: להזמין את הילדים לדפדף ולעיין בהם, להבחין בשוני בין הספרים (צורת האותיות, כיוון הכתיבה ועוד) ובדמיון ביניהם (שם, כריכה, מאייר, סופר ועוד).
- ☞ כדאי להפגיש את הילדים עם ספר מוכר אשר נכתב בשפות שונות, ולערוך השוואה בין הספרים מבחינת האיורים, הגופנים, העיצוב ועוד.
- ☞ פעילות פתיחת ספרייה מזמנת אפשרות לסיפור בשפות המדוברות בגן. הורה אחד מקריא בעברית והורה עולה קורא את אותו טקסט בשפת העולים.
- ☞ אפשר לקרוא שירים העוסקים ברכישת השפה העברית, וללמוד מהם על למידת מילים חדשות:

’מילים של פעם’ מאת חגית בנוימן

’שפת הילדים’ מאת לאה גולדברג

’עברית של סבא’ מאת שלומית כהן אסיף

פתיחת ספרייה
בגן "רימון" באשדוד
הגננת אלבז סיגלית

כרטיסי "שנה טובה"

רבני אשכנז במאה ה-14 המליצו לבני קהילתם לצרף ברכת כתיבה וחתימה טובה למכתביהם, זה כנראה שורש המנהג לשלוח כרטיס "שנה טובה" לקראת ראש השנה. המצאת גלוית הדואר בשנת 1869 והמנהג הנוצרי לשלוח כרטיסי ברכה לקראת יום ולנטיין הקדוש וראשית השנה האזרחית הביאות את שניהם לידי פריחתו של מנהג יהודי זה. אז הופקו סדרות של כרטיסים ובהם תמונות מחיי היהודים במאה ה-19 וה-20, ממנהגי החגים, מן הטקסים ומחיי החולין בארץ ובגולה.

צולם במוזיאון ישראל

בגן אפשר:

- ❧ להתבונן באלבומים של משפחות הילדים בחגים, טקסים מיוחדים וכד', ולגלות את המאחד ומייחד את התרבויות השונות.
- ❧ לקראת חג אפשר להקים תערוכת תצלומים של מנהגים, מאכלים, לבוש ועוד הנהגים בעדות שונות, ובתרבויות שונות של משפחות הילדים בגן.

מיומנה של אננת קולטת אליה

העבודה עם ילדים צולמת חדשים הייתה מדהימה,
מאתגרת ומצניינת.

היה לי הצונג ללמוד על הצדה האתיופית,
ולחכיר מקרוב את הילדים בביתם, דבר שתרם
לחילוק הקשר ביני לבינם.

הלמידה עוררה את הסקרנות שלי ושל ילדי האן
להכיר את התרבות וצודדה את השייבא של כל
באי האן.

אכן, לא היה לא קל עקב קשיי שפה, ומציות
מתרממים לקירוב ההורים אל האן.

לשמחתי, קיבלתי תמיכה מרכזת הצולמת,
ממרכז קליטה וממכרים שמצאתי דוברי השפה.
נעזרתי בהם כדי לתקשר ולשלב באופן מיטבי
את הילדים.

יש לציון שהיה שיתוף פעולה מלא של ההורים,
הם הציצו לכל פעילויות האן באופן שוטף, דבר
שתרם לקרבה בין כולם.

אילנה מוצבי-אן "תמר" (יושיביה)

”סיפורים פה...”

ניתן לקרוא סיפורים על עולים חדשים, ולשוחח על התחושות, ההצלחות והקשיים הבאים לידי ביטוי בהם. רשימה חלקים ולא ממצה:

☞ ”המדינה של ילדי הגן” מאת אמונה אלון

ילדי הגן בונים לעצמם מדינה מקוביות ומוכנים לחגוג את יום העצמאות, אלא שחברים נוספים רוצים להצטרף למדינה המוכנה. איך יקבלו הילדים את החברים החדשים למדינה שלהם? מגוון פעילויות לספר ניתן למצוא באתר [ספרית פיגימה](#) כגון:

- ניתן לקרוא את הספר ולהדגיש את קיבוץ גלויות וקליטת עלייה - כהתגשמות התפילה שהתפללו יהודים במשך דורות: ”וְקִבְצֵנוּ יַחַד מִהָרָה מֵאֲרָבַע פְּנֵיֹת הָאָרֶץ לְאֶרְצֵנוּ” (מתוך התפילה).
- האיורים המקסימים של מנחם הברשטט מרחיבים את הסיפור. הם משקפים את מגוון הנופים בארץ, ומראים כמה קשה עובדים ילדי הגן כדי לבנות את המדינה שלהם! אפשר לבקש מהילדים לזהות את פעולות הבנייה שהילדים בסיפור עוסקים בהן, ולהזמין לבנות בעצמם.
- האיורים ”קורצים” גם למבוגרים הקוראים את הסיפור ומרמזים על דמויות ועל אירועים בהיסטוריה של מדינת ישראל. ניתן להתבונן יחד באיורים ולספר לילדים על דמויות ואירועים היסטוריים, כגון: הרצל, חוזה המדינה, בן גוריון המכריז על הקמת המדינה וריקודי השמחה ברחובות ועוד.
- האיורים המלווים את המילים ”מה קרה לכם? אתם לא מתביישים? אין מדינה בלי עולים חדשים!” מבוססים על צילומים אמיתיים שתיעדו את השנים הראשונות למדינה. ניתן להתבונן בצילומי המקור של כמה מהאיורים מתוך אתר [אוסף התצלומים הלאומי](#).

אוסף התצלומים
הלאומי

❧ 'מה שמי ומי אני' מאת נעמי שמואל

אֶלְמָז, עולה מאתיופיה, קיבלה בילדותה שמות חיבה שונים מהאנשים היקרים לה. בסיפור שלפנינו היא מספרת על עצמה דרך השמות שנתן לה כל אחד מהם. אלמז משתפת גם במסלול הקליטה שלה בישראל כעולה חדשה. מגוון פעילויות לספר ניתן למצוא באתר ['ספריית הפיג'מה'](#) כגון:

- ניתן להזמין את הילדים לברר כיצד בחרו את שמם ומה משמעות השמות.
- באיורים בספר רואים בברור את הבגדים של ביתא ישראל. ניתן להתבונן באיורים לזהות את הלבוש הייחודי, אפשר להזמין ילדים נוספים להביא בגדים ואביזרים ממקומות אחרים מהם באו משפחות הגן.

❧ הנעליים של אדון מינאסה' מאת רונית חכם

אדון מינאסה לא מצליח להיפטר מהנעליים הישנות שהביא עמו מהארץ הרחוקה. בכל פעם הוא זורק אותן יותר ויותר רחוק, ובכל פעם מחזירים לו אותן! גרסה משעשעת לאגדת-עם אתיופית, אשר עוסקת במסורת, מורשת, מעבר תרבותי ועלייה לארץ ישראל.

מגוון פעילויות לספר ניתן למצוא באתר ['ספריית הפיג'מה'](#) כגון:

- איפה הנעליים של אדון מינאסה? אפשר להנחות את הילדים לדפדף בספר ולחפש בכל עמוד איפה מסתרות הנעליים.
- ניתן לשחק משחק דמיוני עם הילדים: אילו הייתם נוסעים למקום רחוק, מה הייתם לוקחים אתכם ומה הייתם משאירים מאחור? אפשר לשוחח עם הילדים על הרגשות המעורבים של אדון מינאסה בעזיבתו את הארץ הישנה.

”ידידי הקטן לא הסביר לי דבר. אולי חשב בליבו כי לא שונה אני ממנו”.

אנטואן דה סנט אכזיפרי
מתוך הספר “הנסיך הקטן”

חוויות מהשטח - אפיית מצוות וחגיגת ליל סדר

אביבה נחום, רכזת עולים במחוז צפון

כ 80 ילדי הגנים בגלבוע הגיעו לפעילות בוקר במרכז קליטה "בית אלפא", לאפות מצות ולחגוג את ליל הסדר ביחד עם המשפחות והעולים החדשים במרכז.

הפעילות הייתה מיוחדת, האווירה הייתה מרגשת ומחבקת. העולים החדשים, שזה ליל סדר הראשון שלהם בארץ חוו מיוחדת במינה, חוויה של קדושה שייכות לעם ישראל וארץ ישראל.

ילדי הגנים וצוותי הגנים חזרו עם התרוממות רוח מהמפגש האיכותי, והמרגש שהתקיים בביתם של הילדים במרכז הקליטה.

”הכל נשאר במשפחה”

”סיפורי סבתא”

ניתן להזמין בני משפחה (סבים סבתות), אורחים מהקהילה צוות הגן לספר לילדים סיפורים עממיים, או ”סיפורים מבית אבא”, ”סבים וסבתות מספרים על העלייה לארץ ישראל, על תרבות העדה ומנהגיה”.

כדאי לתעד את הסיפורים, להזמין את הילדים לאיירם ולהכניסם לספריית הגן.

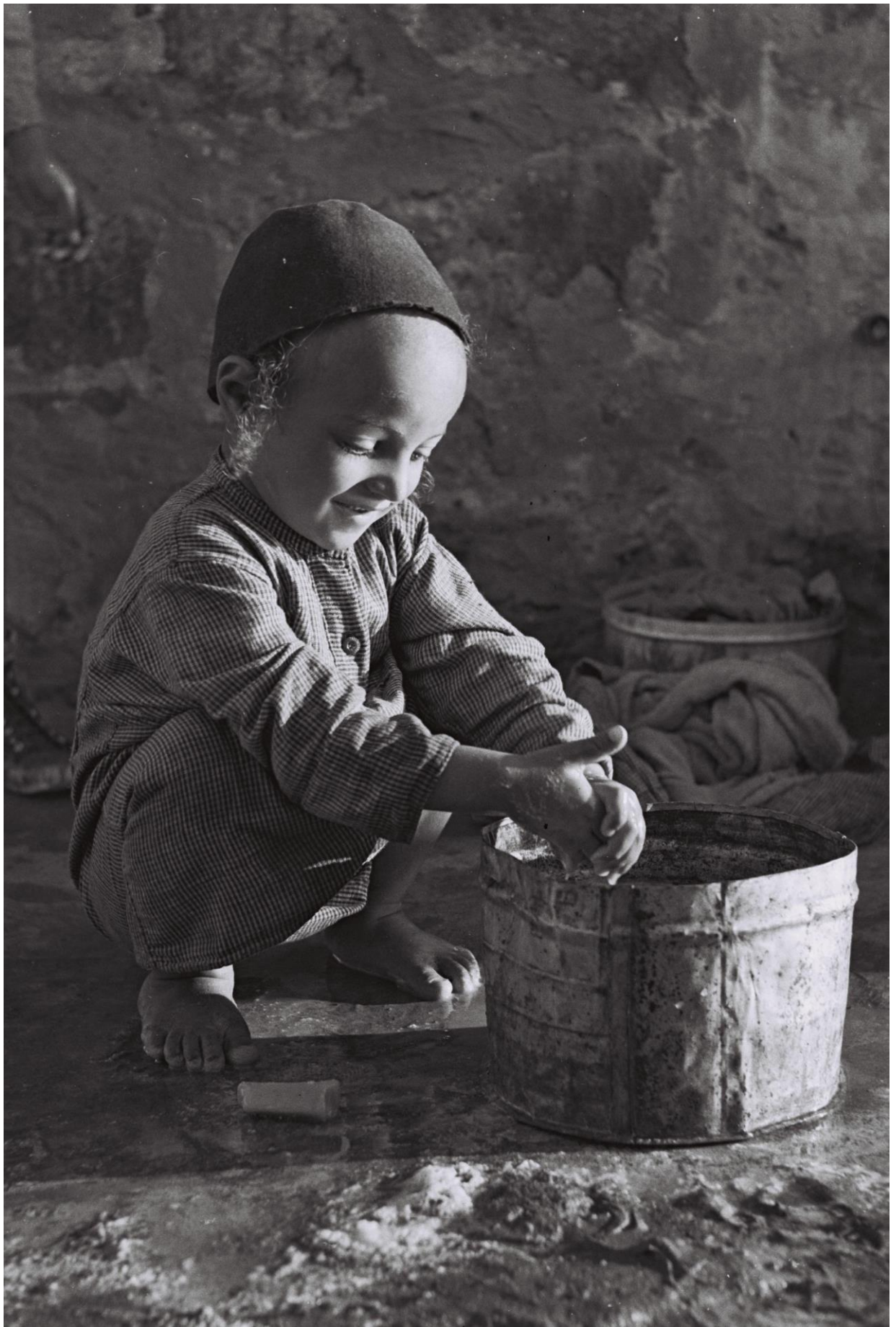
”מפה לאוזן”

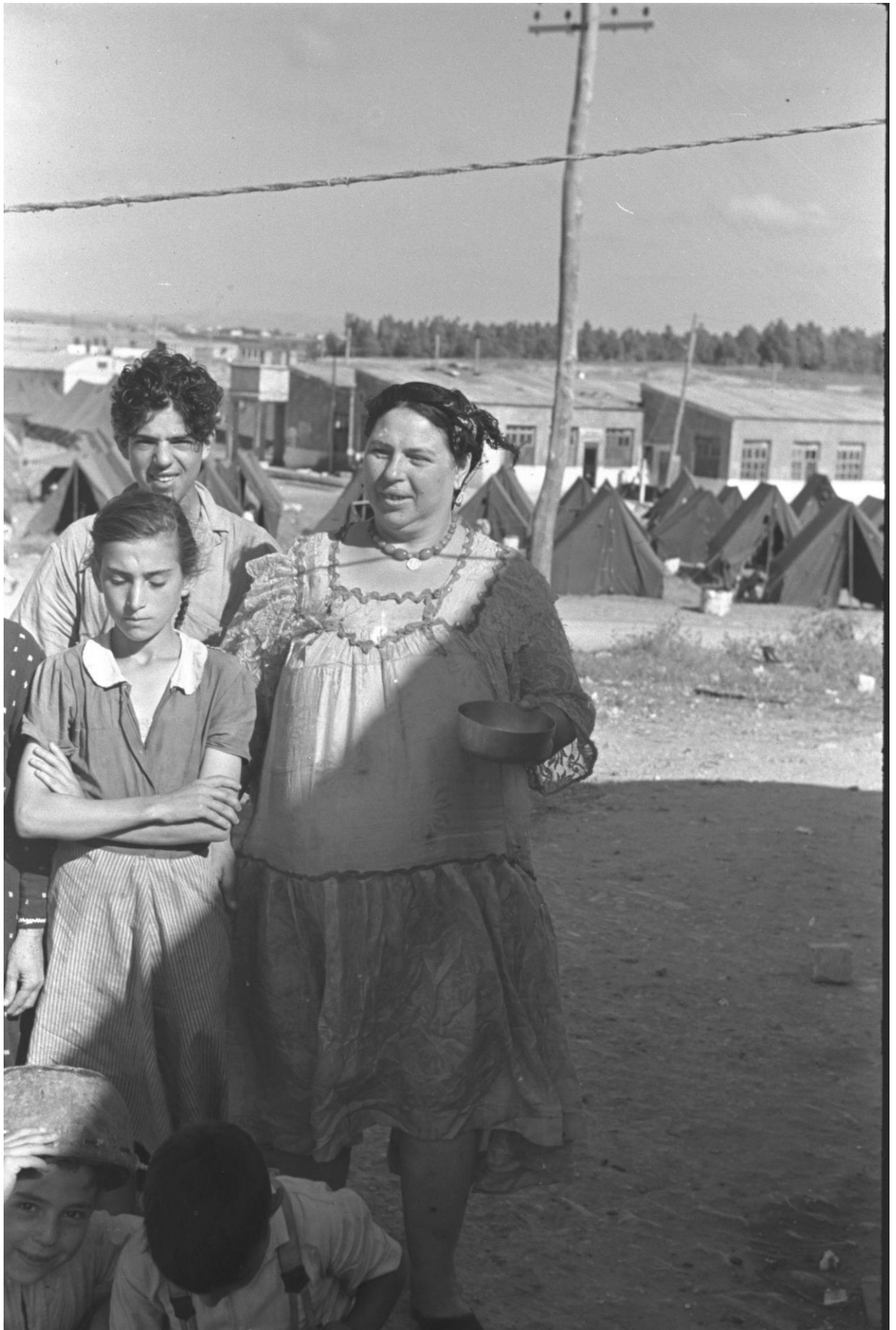
אפשר להזמין בני משפחה, אורחים מהקהילה צוות הגן לספר סיפורי עלייה. רצוי לבקש מהם להביא תמונות מילדותם, תעודות שונות (מבית-הספר, תעודת עולה וכד’), ספרי זיכרונות, מחברות ועוד. רצוי להזמין את הילדים להיות שותפים בשיח: לשאול שאלות ולגלות התעניינות.

אפשר להזמין תלמידים עולים לשעבר לשתף בסיפורי עלייה. בגן רימון באשדוד, במסגרת מחוייבות אישית התארגנו שתי תלמידות: בת אל (בת העדה האתיופית) וחברתה מורן לפני חג הסגיד לספר לילדי הגן את סיפור העלייה של משפחתה.

גן ”רימון” באשדוד
הגנת אלבז סיגלית

מעברה
העלייה ממרוקו

”שורשים משפחתיים”

אפשר להזמין את הילדים לחקור מהי ארץ המוצא ממנה הגיעה משפחתם. הילדים יגלו כי שורשיהן של הרבה משפחות אינם ישראל. הילדים ייחשפו לעושר תרבותי שיש בעולם בכלל ובגן בפרט. נקודות אפשריות להתייחסות:

☞ מיקום ארץ המוצא – מציאתה על גבי מפת העולם או הגלובוס

☞ נופים ואתרים בארץ המוצא

☞ דגל ארץ המוצא - צבעים, צורות ומשמעות

☞ חוויות מארץ המוצא או מהעליה לארץ

”שְׂאֵי-סְבִיב עֵינֶיךָ, וּרְאֵי--כָּל־אֶרֶץ, וְנִקְבְּצוּ בְּאוֹ-לֶךְ; בְּנִיךָ מִרְחוֹק

יָבֹאוּ, וּבְנוֹתֶיךָ עַל-צֵד תִּתְאַמְנָה.” (ישעיהו ס', ד')

"חפצים מספרים"

חפצים הם חלק ממורשת ומסורת. התבוננות בחפצים שונים או באותו חפץ שבבעלות משפחות שונות יכולה לפתוח שיח על המורשת המשפחתית.

אפשר להזמין בן משפחה או אורח מהקהילה או חבר צוות הגן לספר על חפצים שעוברים במשפחות או מאפיינים את תרבות (תלבושות, כלים תשמישי קדושה ועוד).

ניתן להקים תערוכה של החפצים (חנוכיות, בגדים, תמונות), רצוי לכתוב את שם המשפחה שממנה הגיע החפץ ומהי משמעותו עבורם.

כדאי לגלות את המוטיבים המעטרים את החפץ ואת ייחודיותו.

ניתן להתבונן ביצירות אמנות או בתמונות של חפצים מתרבויות שונות

חנוכיות מתרבויות שונות
צולם במוזיאון ישראל

"אט אני הייתי צולף חדשה"

עליתי לארץ ב-1999 מאוקראינה.
הגעתי בגיל 18, למדתי באולפן בבאר שבע,
ומט לאוניברסיטה בן גוריון.
בחרתי ללמוד הנדסה.
לצאת לארץ היה לי הכי חשוב, לזוהי הנשמת
חלום.

היה לי קל ללמוד את השפה - שחתי לצמחי
כמטרה להיות חלק מהצמח המיוחד הזה.
לשמחתי, הצובדה שבסביבה שבה הייתי דיברו
עברית, תראה לי ללמוד במהירות את השפה
ולשתמש בה.

אני מאחלת לכל צולף ללמוד, לא להתבייש!
לדבר בשפה הנרכשת. אט אט טוֹצִיט לזה בסדר,
"אט תאמרו לצמח שתצליחי - אכן תצליחי".
נטלי טופזי

”ילדים זה שמחה”

שמחות, טקסים ואירועים משפחתיים יכולים ללמד אותנו על תרבויות: מנהגים, מאכלים, לבוש, שירים וריקודים.

מה בגן?

- ☞ אפשר להתבונן בתמונות של האירועים, ולהבחין במנהגים, במאכלים, בלבוש הייחודי ועוד
- ☞ אפשר להתבונן בסרטונים שצולמו באירוע ולהאזין גם לקולות
- ☞ ניתן לבקש מאחד הילדים שהשתתף באירוע כזה לספר חל החוויה המיוחדת
- ☞ אפשר להביא לגן כלים, בגדים, שירים וכד' ולספר את "תפקידם" ומשמעותם בטקסים ובאירועים השונים.
- ☞ אפשר ללמד את הילדים ריקודים ממסורות שונות תוך האזנה לצלילים ושירים (דבקה, "צעד תימני" וכד')
- ☞ ניתן להעשיר את המשחק הסוציודרמטי עם אביזרים או דמויי אביזרים המלמדים את הילדים על טקסים ייחודיים (מימונה, חינה, סיגד) ומזמינים אותם לשחק בעזרת תלבושות, אביזרים ועוד

חג המימונה הנחגג בקרב יהודי מרוקו
צילום: עמוס בן גרשום

חג הסהרנה הנחגג בקרב יהודי
כורדיסטאן
צילום: שחר יעקב

טקס חינה מסורתי, יהודי תימן
צילום: שחר יעקב

טקס חינה מסורתי, יהודי תימן
צילום: שחר יעקב

גוונים מוזיקליים

"גוונים בחברה הישראלית"

כדאי להשמיע שירים, פיוטים וניגונים מתרבויות שונות ובשפות שונות. ניתן להיעזר ברפרטואר המוזיקלי מתוך ערכת ["גוונים-ממסורות המוזיקה והסיפורת העממית של עדות ישראל"](#).

אפשר גם :

- להסביר על השיר ומקורו
- להמציא תנועות מתאימות לשיר
- להכיר תנועות ריקוד המאפיינות את התרבות
- להכיר כלי נגינה הייחודיים לתרבות
- לחגוג אירועים מיוחדים כגון : חגים, "קבלת שבת" ברוח רב תרבותית

"שלום לך ארץ נהדרת"

ניתן ללמוד שירים מתוך חוברת ["זמר לך לגיל הרך-שירים לקטנים וגדולים"](#) ובמיוחד את השירים בפרק "שלום לך ארץ נהדרת" :

- בוא איתי אל הגליל מאת אהוד מנור
- שירת הנודד מאת אהרון אשמן
- אל הדרך מאת שמרית אור
- עוד לא תמו כל פלאיך מאת יורם טהר לב
- קום והתהלך בארץ מאת יורם טהר לב
- שלום לך ארץ נהדרת מאת סטיבן גודמן

בעקבות השירים ניתן :

- o לאייר את השירים
- o ליצור מחומרים שונים את הדמויות והנופים
- o לרקוד באופן חופשי לצלילי השירים
- o לחבר ריקוד למילות השיר
- o להקים מקהלה של הגן לציון שבוע העלייה

פעילויות נוספות ניתן למצוא בתוך החוברת: "זמר לך לגיל הרך-שירים לקטנים וגדולים"

שירים של יחד:

שיר לאהבה/ מילים : איילת ציוני וגילי ליבר

יחד/ שמרית אור

ביחד או לבד/ לאה נאור

בוא נראָה מה קוֹרָה/ לאה נאור

אדון שוקו/ חיה שנהב

יד ביד/ אהוד מנור

"ה- "למד" שלך
וה- "חת" שלי
ה- "עין" שלי
וה- "ריש" שלך
נפגשים סוף סוף
עם תוף ישראל
עם כל החלומות והגעגועים
עם כל הזיכרונות
הטובים והרעים
בשיר חדש ישן
שמאחה את הקרעים
הנה מה טוב
הנה מה טוב
ומה נעים".

מתוך שיר ישראל

מאת אהוד מנור

מיומנה של אננת קולסט עליה

אני רואה את עבודתי לו כשליחות.
האני לומדיט ילדי עולמי, חלקט כבר רכשו את
השפה וחלקט טרט.
העבודה מורכבת, היו עליות וירידות. לצדי עמד
מצרק תומק: מפקחת, רכלת עולמי, מנסרת
ויוצרת.

האני מאמין שלי "חנוק לנער על פי דרכו"
הוביל לשיפור בין "ילדי העולמי" לכולט
ככולט, באמצעות התמדה, אהבה ושיתוף
פעולה עם ההורים.

ההצלחות חלקו אותי ושאתי לצוד.
הכוחות משותפים של כל באי האן, ההורים
והילדים הצלחנו להביא את כולט לשיתוף
ולאחדות.

ליבק לילויף- אן "אלמוט" (באר שבע)

בובה חדשה באה לגן

קבלת בובה חדשה למרכז המשחק הסוציודרמטי תוך הדגשת חוויה של קבלת משהו חדש ומשמח לעולם הגן. חשוב לשלב במרכז המשחק בובות מגוונות המדגישות את הפסיפס התרבותי של החברה הישראלית: בובות ממין נקבה ובובות ממין זכר, בובות בהירות עור בעלות עיניים כהות ובהירות, בעלות שיער כהה ובהיר, מתולתל וחלק. בתוך זה, חשוב מאוד גם שתהיינה בובות כהות עור. שילוב הבובות הכהות במשחק הילדים יכול לפתח אצל כלל הילדים והילדות חשיבה לרב-גונית נטולת דעות קדומות. ניתן להוביל תהליך חינוכי משמעותי בו תוכנס בובה חדשה לגן למשחק החופשי של הילדים. תהליך זה מדמה קבלה של ילד חדש למשפחה (או עולה חדש במדינה) בחוויה של יכולת להשתתף בתהליך של קליטה, התקשרות ופינוי מקום.

כחלק מהתהליך אפשר להתכונן להגעתה של הבובה החדשה:

☞ להקצות מקום באזור המשחק הסוציודרמטי לחדר הבובה

☞ להכין את החדר: לצבוע, להביא ריהוט וציוד: מיטה, ארון בגדים, עגלת תינוק, בגדים, מוצצים ועוד

☞ לבחור שם

☞ לארגן מסיבה לקבלת הבובה: לערוך שולחנות חגיגיים, להכין ארוחה טעימה ועוד

☞ לקבל את הבובה בשמחה: כדאי להזמין את הילדים להצטלם עם הבובה, לברך אותה ועוד.

☞ טיפול בבובה- כדאי לערוך רשימת תורנות בה בכל סוף שבוע ייקח אחד הילדים את הבובה לביתו לסוף שבוע חווייתי. נכון "תיק בובה" ובו כל הציוד הדרוש לטיפול: מוצץ, בקבוק, טיטולים ועוד. ביום ראשון יחזיר את הבובה ויספר לילדים את החוויה. ניתן לבקש מהילדים לתעד את החוויות במחברת מיוחד שתיוחד לכך.

תיווך הגננת בזמן משחק הילדים משמעותי בתהליך של הפנמת עמדות וערכים. הצטרפות הגננת למשחק בו היא מלבישה את הבובה, מטפלת בה, מזמינה אותה להיות שותפה בפעילות בגן וכד' תוביל ליצירת מודל באמצעות חיקוי התנהגותה על ידי הילדים.

אוכלים ונהנים

סביב הארוחה יכול להתפתח שיח על המורשת המשפחתית. הישיבה בצוותא והאכילה מזמנת למידה רב חושית ומהנה. ניתן :

☞ לערוך ערב "מאכלי משפחות" : להזמין את משפחות הגן להכין מאכלים שהם אוהבים לאכול באירועים מיוחדים בחיק המשפחה.

☞ להכין ספר "מתכונני משפחות" בו יתועדו מאכלי המשפחות של הגן. כדאי לבקש מהילדים להוסיף תצלומים של המאכלים למתכוננים.

☞ אלבום משפחתי : במשפחות שונות נהוג לציין אירועים משמחים בדרכים שונות. אפשר להזמין את הילדים להביא תמונות משפחה בשמחות : חתונות, ברי/בנות מצווה, ברית מילה

מאכלים מסורתיים בחג
המימונה
יהודי מרוקו
צילום : אלפרט נתן

”בלשונות רבות מספור דיברנו

וזה את זה כמעט בכלל שלא הכרנו

ומקומות רבים מאוד עזבנו

ורק מקום אחד רצינו ואהבנו

ומקומות רבים מאוד עזבנו

”ואל הארץ, אל הארץ באנו...”

מתוך שיר השיירה

מאת עלי מוהר

עם אני הייתי צולפה...

ציליתי לארץ באי 20. סיימתי תיכון באוקראינה, אבל צדיין לא רכשתי מקצוע. לכן, אחרי התאקלמות קצרה התחלתי לחשוב מה ללמוד. מיד הבנתי שזוהי הזדמנות מצוינת להגשים את חלום הילדות שלי ולהיות אננת.

למרות שחתי קושי מסוים בשפה, אוצר המילים שהיה לי אז הספיק לי על מנת לחוות את תהליך הלמידה במלא המאמץ והתחתי את דלת המכללה ונפשתי עם צולפת החינוך שמרתק אותי עד היום.

יחד עם זאת, להפתעתי הגדולה, מצאתי את עצמי בודדה מול החוויה של הלמידה. לא הצלחתי ליצור קשר עם הבנות במכללה. באוקראינה הייתי מוקפת בחברים ובמכללה פתאום לא ידעתי מה להגיד? מתי? ואיך? אני סבורה שהסיבה לכך לא הייתה חוסר ידע בעברית, אלא ההדלי מנטליות עצומים. הרגשתי שנה בהכל - בסגנון הלבוש, בצורת הדיבור ובאופן ההתנהגות. חשבתי להדגיש שלא הרגשתי טובה או רעה יותר, אלא פשוט שונה. דווקא המודעות הזו לשוני גרמה לי להיות כאיילת מול הבנות במכללה.

הרגשתי מאוד נבוכה מחוסר המסוגלות שלי להגיב במצבים הכי פשוטים. התרגלתי לצולפת החדש הנה הייתה כל כך קשה, שהייתי מסוגלת לשבת שעות בספרייה של המכללה, ולחפש ספרים או שירים מוכרים מתורגמים בעברית. חיפשתי משהו דומה לי, שהיה מזכיר לי את הצולפת שלי, צולפת שהתרגלתי אליו, שמוכר לי שידעתי איך להתנהג בו.

אני זוכרת כמה אושר גרם לי לשמוע את אחת הסטודנטיות שרה לחברה שלה שיר שסבא שלי היה שר לי. אני זוכרת איך בטקס של יום הליכרון ראיתי שהבחורה שיבה לידי בכתה בדיוק כמוני ומחחתי לעצמות שאותם הדברים מרגשים אותנו באותה מידה. כשלא יכולתי לשאת יותר את אודף החוויות האלה, הייתי נכנסת לאולם האודיטוריום הגדול והריק, יושבת בו ומקשיבה למוזיקה. הרגשתי כל כך בודדה באולם הגדול והמוזר הנה.

אני זוכרת שבתקופה ההיא אבדתי כל חוסן נפשי, הייתי פגיעה מאוד. מישהו אחת של משהו הייתה מסוגלת להעצים אותי עד השמיים או לפאז בי צמוק מאוד. הרגשתי שאני מסתובבת עם פצע פתוח בנפש ובכל הכוח מנסה לרקוד עם צולפת חדש מסביב. בהמשך למדתי לתקשר עם הבנות, רכשתי חברות והרגשתי יותר בנוח. אבל הבדידות שחשתי בשנה הראשונה השאירה צלקת בלתי שלילי להרבה שנים. כאשר אני נלכדת בתקופת הלימודים שלי במכללה, אני מבינה שלאורך כל הלימודים חוויתי שתי חוויות חזקות מאוד: תחושת סיפוק מהלימודים והדימוי העצמי המקצועי שהתחלק מיום לימודי, לצד הבדידות וחוסר הביטחון העצמי העצום שחשתי בחברת בני גילי.

היום, בתודעה העצמית שלי אני מרגישה הרבה יותר ישראלית, המקום שאני גרה בו הפך להיות הבית שלי ואותם הדברים שהיו מוזרים עבורי פעם נראים ברורים ולמארי והגיוניים. אני צדיין נלכדת מדי פעם באותה בחורה, שיבה לבד באולם הגדול והריק. לא מתוך רחמנות, אלא מהשאיפה להבין האם זאת הדרך שהייתי חייבת לעבור כדי להתבגר ולהתחלק, או שהיה חסר שם משהו או מישהו שיצטרף לי? אולי הייתי צריכה מישהו שיסביר בין הצולפת שלי לצולפת סובבה אותי ויראה לי שלמרות הייחודיות שלי, אני כמו כולפת?

צוד מצט תתחיל שנת הלימודים החדשה ואני אפתח את דלת הבן לילדים החדשים. אני מאוד משתדלת ליצור סביבה ברורה וידידותית עבור הילדים. יחד עם זאת, אני מבינה שבימים הראשונים, הצולט של הבן שלי יהיה חדש ומזכר להט. אני אצטרק להיות זאת שמתווכת, מרציצה ומאשרת בין הצולמות של הקטנטנים האלה לצולט הצדול שלהן שלי.

בבן בו אני צוקדת ישנמ ילדים דוקרי רוסית ואמהרית. לא כולט לקוקים להתייחסות מיוחדת, שתצוק להט להשתחרר. יש ילדים שמרצישים מספיק נוח כהר בשבוצות הראשונים, אבל ישנמ טמ כאלה שמתבודדים, מתביישים ושותקים. לפצמים אני רואה ילדים שמתנהטים בצורה יותר מדי ממושמת: משחקים בשקט, לא מפריצים במפצשים. אני רואה אותם ומבינה שהט בצצט מרצישים בדידות. בדיוק כמוני, כשישגתי בצולט האודיטוריום הריק. אני מבינה שחוסר ידיצת השפה לא מהווה מקור לבציה. הנה אני, הבנת שלי, דוקרת רוסית והוא צדיין בודד, למרות שהוא יכול לדבר איתי ברוסית. מסתבר שהבדידות של צולה חדש היא הרבה מצבר לשפה.

כיצד למנוצ מהילדים לסבול בשקט? אט הט יודעים לצצוק כשרצ להט זה יכול לצצוק לבנו להבין שיש בציה. אבל מה אט לא? מה אט הט צוצקים בלה ואץ אחד לא שומצ אותם?

אני מציצה לצצות מסבר דברים:

- לשבת לידו מסבר דקות, לשאלו מה שלמו, האט הוא צריק משהו. להאיד לו שיבוא ויקש צורה כשיצטרק, טמ אט ישוב שאני צסוקה, שידצ שאני תמיד מוכנה לצצוה הכל וללהקשיב לו
- לפתח שיחה או משחק משותץ בינו לבין ילדים אחרים שנמצאים בסביבתו
- להצצים את הילד בתחוט שהוא שמעצותי לבבי, לציתים צריק לצצות את זה בשיתוף ההורים
- לשאלו את ההורים מה החוויות של הילד מהבן וללהדגיש שטמ את החוויות השליטיות אני רוצה לשמוצ, כדי לצצוק לו בבן
- לשאלו את ההורים האט הילד מתנהט כרציף אחרי הבן, או שהוא משתולף יותר מתמיד. אט הוא משתולף אחרי הבן, זה אולי סימן שהוא יותר מדי מתאפק במהלך היום בבן
- לבקש מההורים לשאלו את הילד צט מי הוא רוצה לשחק בבן ולתווק בינו לבין אותם הילדים
- להמליץ צל המפצשים אחרי הצהרים צט הילדים שנוצר בינמ קשר בבן

בדרך כלל, אחרי שאני צושה את כל זה, הילד מרצי טוב ונהנה בבן. כאשר בנו אלני וביקשה לכתוב ממני את הסיפור האישי שלי, הרצשתי כאילו בפצט הראשונה מישהו נכנס לצולט האודיטוריום הריק, התיישה ליידי ושאל: איק את? צדיין הכל מפחיד, או שאולי כהר פחות?

אני בטוחה שטמ בנת תייש לילד כזה פצט בכמה ימים, תביט לו בציונים ותשאל: "איק אתה מרצי, חמוד שלי?" הוא יצוק אותה לכל החיים.

טניה שמוסר, בנת ראשון לציון